

Millî Kültür Araştırmaları Dergisi (MİKAD) / Cilt 5 - Sayı 1

Sorumlu Yazar: Bülent KARA / Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen-Edebiyat
Fakültesi, Sosyoloji. Prof. Dr. bkara@ohu.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-6021-085X

Atıf: Kara, B.(2021). Serbest Sosyolojik Tanımlamalar 3. Millî Kültür Araştırmaları Dergisi, Cilt 5, Sayı
1, 1-19.

SERBEST SOSYOLOJİK TANIMLAMALAR 3

Sosyoloji Nedir?

Sosyoloji, bireyin içinde yaşadığı toplumda, kendinde olmayanın arayışını anlamlandırılmasıdır.

İnanmak ile imkânsız arasındaki diyalog sosyolojiktir. Bu ikisini anlamlı kılan ise hayatın kendisidir.

Tamamlayıcılık, aslında ne kimseyi kendine benzetmek ne de kimseyi ötekileştirmektir. Bu iki unsurun tesirinin çok sihirli olduğu ya da çarpan etkisinin olmadığı bir yapının kurulması ve muhafazasının gerçekleşmesidir. Ya da benzetme ve ötekileştirmeye duyulan mütekabiliyettir.

Toplumların tarihsel tamamlayıcılıkları vardır. Ana hatlarıyla Türkleri, bu tamamlayıcılık açısından bir değerlendirmeye tabi tutarsak sosyolojik açıdan: Türklerin birey, toplum ve devlet olarak var olmasıyla geçmişten günümüze kadar yaşadığı tüm tarihsel, kültürel, sosyal, siyasal, ekonomik olaylarda zorunluluklar belirleyici hâle gelmiştir. Tüm bu zorunluluklarla başa çıkmayı Türkler töreyle başarmıştır. Türklerde töre bireyin, toplumun ve devletin oluşumunun en temel belirleyicidir. Töre ne emrediyorsa o yapılır. Bazen törenin devamını sağlamak için yapılması gereken zorunluluklar vardır. İşte bu zorunluluklar tarihte hep Türkler için dönüm noktalarını oluşturmuştur. Türkler bu süreç içerisinde ya büyük imparatorluklar, büyük devletler kurmuş, büyük kişiler yetiştirmiş; büyük toplumsal

kalkınmalar, gelişmeler göstermiş ya da uzun süreli dağılma ve çözümler içerisine girmiştir. Bu dağılma ve çözümlerin tekerrüründen sakınmak için bazen kabul edilmesi güç olan zorunluluklarla karşı karşıya kalmıştır. Ancak sonuç olarak baktığımızda, kabullenilesi güç olsa dahi tarihsel zorunluluklarımız Türkler açısından çoğunlukla iyi bir gelecek oluşturmuştur. Bizim üzerinde durduğumuz esas olgu ise bu tarihsel zorunlulukların Türkler açısından tamamlayıcı olmasındandır.

Her bir zorunluluğu ayrı ayrı incelemek belki tarihçilere bırakılacak iştir. Bizim açımızdan, sosyolojik olarak tarihe baktığımızda (özellikle tarihsel dönüşümünde) Türklerin zorunlu olması gereken durumlar da törenin ortaya çıkardığı belirleyiciliklerden kaynaklanan tarihsel zorunlulukları yaşamıştır. Törenin belirleyiciliği ve kişinin töreden aldığı güçle tarihte büyük liderlik kurması, bu liderliğin ayrı değerlendirmelere tabi tutulacağı dönemleri yaşamıştır. Örneğin, bu açıdan baktığımızda Orta Asya'dan, Anadolu'ya yolculuğa da 'birkaç tarihi dönemeç' olarak bakmak istiyorum. Sosyolojik olarak şunu görüyorum: "Türkler neden Müslüman oldu?" sorusunu sorduğumuzda: "Törenin zorunluluğu olarak Orta Asya'dan Anadolu'ya yolculukta töresini ve devletini ayakta tutmak zorunda kalan Türkler, zorunlu olarak bir şey yapmak, bir şey olmak, bir şeye tutunup bu ikisini korumak ve temel esası sağlamak durumundalardı. Bunun için de geldikleri coğrafyada bir başka şey olma ihtimalleri yoktu. Karşılarında güçlü bir Bizans, güçlü bir Hristiyan kuvveti vardı. Dolayısıyla güçlü bir Bizans ve Hristiyan olamazlardı. Çünkü devletini ve töresini Hristiyanlıkla sağlayamazlardı. Onun sahibi vardı. Sahipsiz olan, daha iyi olması gereken, orada devletini ve töresini kurup geliştirmesini sağlayacak ışık İslam'daydı. Bu yüzden İslam dinini seçtiler." Bu süreç böyle devam ettikten sonra "Neden Sünni oldu?" sorusuna da yanıt olarak şöyle söyleyebiliriz: "Şii olamazdı çünkü Şiiliğin sahibi vardı. Şiiliğin başında Şah İsmail gibi büyük bir lider bulunmaktaydı. Şiiliğin sahibi olduğunda kendin olamazdın, töreni ve devletini geliştiremezdin." Dolayısıyla Şii olamayacağına göre (yani oranın bir sahibi olduğuna göre) Bağdat'taki Halife ya da Sünni kesimde güçlü bir liderlik, güçlü bir bezenme olmadığı için Sünni olmak gerekti. Çünkü tarihsel zorunluluklara baktığımızda siyasal ve ekonomik olarak devletin yerleşmesi, dönüşmesi, büyümesi, gelişmesi; törenin devleti koruyup kollayıp Türk'ü hegemonik hâle getirmesi ya da Türk'ün varlığını devam ettirmesi zorunluluğu olarak Sünniliği seçmiştir.

Bu süreçte: "Atatürk neden kral, padişah olmadı? Neden cumhuriyeti kurdu ve Ankara'yı başkent seçti?" sorularını sorduğumuzda da bunun cevabını da törenin

tamamlayıcılığında çok rahat görebiliyoruz. Atatürk de en çok İstanbul'u severdi. Fakat 'Neden Cumhuriyeti kurdu?' dediğimizde ise krallığın ve padişahlığın bir sahibi vardı. Töreyle yaşatmak, devleti yaşatmak, Türklüğü dönüştürmek ve Anadolu'da kalıcı olmanın başka bir zorunluluğu yoktu. İsteseydi halife ve kral da olurdu fakat o zaman Türklük yaşamazdı. Neden Ankara'yı başkent yaptı? Çünkü İstanbul'un sahibi vardı. Yeni şeyin kendi olabilmesi, dönüştürebilmesi için yeni bir şey yapıp yeni bir şey gösterip töreyi ve devleti orada organize etmesi gerekmektedir. Onun için Ankara başkent oldu.

“Demek ki milletlerin zorunlulukları, onun tarihsel kader çizgileri gibi ana hatlarıyla ne olduğunu, ne olacağını yapabilecek önemli çıkarımları elde etmenin zorunluluğudur.” İşte günümüzde Türk tipi başkanlı sistemini de bu hareketin bir devamı olarak görmek kısmen mümkündür. Yani yeni bir şeyler yapmak ve yeni bir şeye adını koymak, gerçekten sıkışan Türklüğün Anadolu'da kaderini değiştirip töreyi ve Türklüğü var etme noktasında önemli bir içselleştirme olarak görebiliriz. Yalnız diğerlerinden bir farkı var: Bunu yaparken töreyle hareket edenlerin son dönemde töreden uzaklaştıkları, törenin her şeyin üzerinde belirleyiciliğini görmezlikten geldikleri (ki bu ciddi bir tehlike), bu amaca hâsıl olmaktan uzaklaştırdığı gibi Türklüğü de yeniden sıkıntıya sokan bir sürece dâhil etmektedir. Buna törenin tamamlayıcılığı açısından dikkat etmek gerekmektedir. Türklüğün zorunlulukları Afrika, Mısır, Hindistan pozitivist İslamcı anlayışı ile bezenmesi tamamlayıcılık değil çözülmüştür.

Şimdi ki yeninin ve değişimin kabulünün kısıtlı olması, törenin ruhunu biraz şeytanileşmesine bağlamak hiç de uzak ihtimal değildir. İki temel belirleyiciliği olan devlet ve törenin tamamlayıcılığı iktidar ilişkilerine feda edilmektedir: Çünkü töreyi, Türk kültürü belirlemektedir. Küreselleşme ve uluslararası erkler bu kültürü batıyla ya da güneyle entegrasyon olarak belirliyor. Devleti kuran farklı erkler artık ihtiyacımız kalmadığı fikri sabiti çözümlenin anahtarıdır. Törenin arınmacılığı umarım bize iyi niyetli olarak yapılan yeniliklerin kendisine hapsedip bizi Anadolu'da yeniden her şeye muhtaç duruma düşürmez. Türk'ün tamamlayıcısı olan töreyi ihya ve inşa etmek günümüz anlayışının bir zorunluluğu olmalıdır.

Türklerin ümmi olarak kurduğu devletin yaşaması Sünni olmak zorundadır. Çünkü çevrenin ve dünyanın dini değerlerinin devletteki karşılığı zorunlu olarak Sünni anlayışa doğru bir ivmeye sahiptir. Törenin ve devletin yaşaması da bu tarihsel zorunluluklar ile mümkündür. Sadece İslam coğrafyası değil Batı ile ilişkilerin tanzimi de bu zorunluluğu

ihtiyaç haline getirmektedir. Devletin yaşaması için: “Sazıyla, sözüyle, kızıyla, kızanıyla, yöresiyle, töresiyle bir olmak” zorunluluğu vardır.

Şiştirilmiş Erkek Benliği

Benlik kavramı kişinin kendisi hakkında bildikleri, başkalarının kişiye ilişkin görüşlerinden kişiye yansıyanlar ve kişinin kendine ilişkin değerlendirmelerinden elde edilir. Çoğu zaman bu bilgiler ve değerlendirmeler çevreden hazır alınır. Benlik kavramının oluşumunda, başkalarının kişiye yansıttığı özellikler, kişinin kendisi hakkındaki gözlemlerinden elde ettiği bilgiler gibi etkili olur. Bu süreçte kişi, kendisi hakkında sıklıkla söylenen şeyleri benliğinin parçaları olarak görür ve ifade eder. Çoğu zaman da kişi kendisine atfedilen benlik kavramına uygun davranmaya çalışır. Kişinin kendi gözlem, duygu ve düşüncelerinden elde ettiği benlik, bazen çevreden empoze edilen benlik(ler)le çelişir. Bu durum sonucunda ise çeşitli çatışmalar meydana gelir.

Ayna benlik kendimizi nasıl gördüğümüz, yalnızca kendi kişisel özelliklerimizi doğrudan algılamaktan değil; başkalarının bizi nasıl gördüğünü, bizi nasıl algıladıklarından da etkilenmektedir. Ayna benlik kendisini üç aşamada var eder: Bunlardan birincisi, başkaları tarafından (ailemize, arkadaşlarımıza, yakın çevremize...) muhtemelen nasıl görüldüğümüzü hayal etmek. İkincisi, onların bizi gözlemlerine bağlı olarak nasıl değerlendirdiğini düşünmek. Üçüncüsü ise onların değerlendirmeleri ve gözlemleriyle ilgili düşüncemize dayanarak kendimizle ilgili duyular geliştirmek. Ayna benlikte önemli olan kişinin karşı tarafın düşüncelerini önemseyerek kendini doğru-yanlış ya da tam-eksik olarak tanımlamasıdır. Aynı zamanda ayna benlik çift taraflı ve döngüsel bir süreçtir. Bireyin kendilik görüşü başkalarının birey hakkındaki görüşünü etkilerken, başkalarının birey hakkındaki görüşleri ve yargıları ayna benlikte yansıyan bireyin “kendilik” görüşünü etkilemektedir.

Kişilerin içinde yaşadığı kültür ve kültürün ortaya çıkardığı değerler kişiyi olduğundan farklı, olduğu pozisyondan daha yüksek ve olduğunun ötesinde görmesine neden olmaktadır. Özellikle kişinin kendini olduğundan farklı göstermesi durumu kadın ve erkek arasında, özellikle doğu toplumlarında erkekliğe yüklenen anlamlarla şekillenmektedir. Kadın ilgiye ve bakıma muhtaç; bağımlı, edilgen, kaprisli, anlaşılması zor, mutluluk vermesi beklenen, evine ve çocuklarına sahip çıkan ve yaşamın devamlılığını sağlayan kişi olarak tanımlanmaktadır. Erkek ise yöneten, yönlendiren, etken konumda bulunan, sahiplenici, koruyan, kollayan; eve

ekmek getiren, fiziksel güç kullanabilen, başına buyruk, sözü dinlenen kişi olarak tanımlanmaktadır.

Erkekler içinde bulunduğu kültür ve kültürel değerler tarafından bir kutsanmışlık atfedilmiştir. Özellikle burada erkekler kendi benlikleri dışında bir değer atfedilir. Kendisine doğuştan olmayan yetenekler yüklenir ve toplum tarafından erkek yüceltildikçe şişer. Erkekliğe atfedilen anlamlar ise kişinin kendisini var etmesinin yolunu kapatır. Kişi bu durumun sonucunda gereksiz bir yapı, gereksiz kimlik inşası meydana getirir ve kendisine verilen toplumsal rolleri olduğu gibi yerine getiremez. Gereksiz kimlik inşasıyla rol çatışması meydana geliyor, böylece kişi yetenek ve zekâsını olduğu gibi kullanmaktan uzaklaşıyor. Bu durumun sonucunda toplumla çatışan, toplumu aşan kimlik inşaları meydana geliyor ve inşa, kişinin tutum, düşünce ve değerlerinin sağlıklı oluşmasını engelliyor. Bunun sonucunda ise şişirilmiş benlik ortaya çıkıyor. Şişirilmiş erkeklik ise değerlerin yüklediği misyon olarak ataerkil, patriarkal ya da erkek egemenliğinin hakim olduğu doğu toplumlarında erkeğin toplumda vazgeçilmezliği üzerine kurgulanmış inşadır. Ataerkillik “erkeklik” olgusuyla ortaya çıkmış ve bu olguyu hiçe saydığınız zaman benlik ağı ve sistemi de çöküntüye uğrar. Burada bahsedilmekte olan biyolojik erkeklik değildir. Tam aksine insanlara empoze edilen, uyumlarının sağlandığı, içselleştirilen ataerkil hegemonik erkekliklerdir. Ataerkilliğin bu hegemonik erkekler her anlamda ihtiyacı vardır: Çünkü kendi devamını ancak böyle sağlayabilir.

Her ataerkil toplum kendi kültürüne ve değerlerine göre hegemonik erkekler yaratır. Erkekleri kurumsallaştırır ve kutsallaştırır. Erkek, kendisini elinde asa bulunan kişi olarak görür. Kutsallık atfedilen bu erkeklik ise erkek bireyler tarafından içselleştirilir ve erkekler kendilerini erişilemez ve ulaşılamaz bir konumda görmeye başlarlar. Erkekler sosyalleşme süreciyle birlikte erkeklik biçimlerini öğrenirler ve ataerkil sistem içinde kendilerine yer edinirler. Erkeklik biçimlerini kabullenmeyip sahiplenmeyen erkekler de sistemin içinde yer alamazlar. Şişirilmiş erkeklik konusunda toplum kadar annenin rolü de belirleyici olmaktadır. Çoğunlukla anne, erkek çocuk dünyaya getirene kadar kendisini tam anlamda tamamlanmış “anne” olarak kabul etmemektedir. Geleneksel anne rolü, erkek çocuğu yetiştirirken çocuğun kendisini güç unsuru olarak algılamıştır. Şişirilmiş benlik algı kutsallaşması sonucu erkekliğin ya da erkeklerin elinde “asa” gibi sembolleşmiştir.

Şişirilmiş benlik kavramı, gerçekçi olmayan uyarıcıların etkisi ile gerçekleşmektedir. Şişirilmiş benliğe sahip olan bireyler, yaşam süreçlerinde hem gerçek dışı olan ilişkiler

içerisinde kendilerini tüketebilir hem de üstünlük tutumları ile başkalarına hak etmedikleri şekilde davranış gösterebilmektedirler. Şişirilmiş tüm erkeklik egolarının ortak noktası ise aslında her zaman başkalarının beğenilerine ve ilgilerine ihtiyaç duymalarıdır. Devamlı olarak kendilerinde diğer insanlardan üstün olma amacı vardır. Kişilerin içinde yaşamış olduğu kültür ve kültürün ortaya çıkardığı değerlerin, kendilerine yüklediği normlar üzerinden olduğundan farklı ve olduğundan daha yüksek bir benlik üzerinden kendini var etmeye çalışması da şişirilmiş benlik kavramının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Benlik beraberinde bireyin kendinin ötesinde, bireyin kendini de dışlayan, kendine yabancı olan benlikleri oluşturur. Yabancılaşma üzerinden ortaya çıkan kişilik benlik durumu ise *şişirilmiş benlik* olarak karşımıza çıkmaktadır. Böyle bir durumda sosyal ilişkiler kurmak, bireyler arasında sosyal bağın oluşmasında giderek güçlük meydana getirir. Dolayısıyla toplumun ortaya koymuş olduğu toplumsal normları aşan ve bu durumu küçümseyen bireyler meydana gelir. Aynı zamanda da kişinin tutum, davranış, düşünce ve değerlerinin sağlıklı bir şekilde oluşması sınırlanır. Ortaya şişirilmiş olarak çıkan bu egoların ortak noktaları ise ihtiyaçlarıdır. Açıklamak gerekirse, bireylerin gerçek benlik ihtiyaçlarını telafi etme ihtiyaçları vardır. Kendilerini diğer insanlardan daha çok önemsedikleri için başkalarını etkileme arzusunun aynada yansımaları, başkalarından sürekli olarak övgü almak istemeleri ile eş anlamlıdır. En büyük kaygıları da sürekli olarak “karşı tarafta olan bireylerle kendilerini kıyasa” sürüklemeleri ve bu kıyasta kendilerini düşük, ezgin, kompleksli görerek tanımlamalarıdır. Örneğin, diğer insanlardan daha az güzel ya da daha az başarılı görünmeleri onları belli bir kaygıya sürüklemektedir.

Bu nedenlerden ötürü, şişirilmiş benlik sahibi insanlar devamlı olarak diğer insanların yanında üstünlüklerini gösterme çabası içerisinde bulunurlar ve bu amaç doğrultusunda sürekli bir çaba içerisinde olurlar. Bu durum diğer insanları küçümseme tarzında olabileceği gibi farklı durumlarda da ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, saldırgan tutum ve davranışlar olabileceği gibi inatçılık durumları da ortaya çıkabilmektedir. Şişirilmiş benlik denemelerine rağmen amaçlarına ulaşamayan bireyler, genellikle başkalarını suçlama veya suçlanacak yeni bir kurban arayışına girme eğiliminde çaba sarf etmektedirler. Şişirilmiş benlik duygusuna sahip insanların birçoğu bu durumu seçmektedir. Kendilerini abartılı gösteren her davranış onlar için en ideal yoldur. Kendi gibi düşünmeyen her bireyi dışlar ve kendi gibi düşünmeyeni sevmezler. Herhangi bir konuda anlaşamadıkları her bireyi de küçümser ve dışlarlar. Düşünceleri kendi ihtiyaç, amaç ve görüşleri ile dolu olduğu için başkalarının ihtiyaçlarını ve bakış açılarını umursamazlar. Şişirilmiş benlik duygusuna karşı savunmasız olan bireyler ise

her zaman onlara hayranlık dolu gözlerle bakabilmektedir. Şişirilmiş egoların oluşturduğu bu benlik aslında toplumda üstün, ulaşılmak istenen bir benlik edasıyla kendi gibi var olanlarla eş güdümlü halde örgütlü, bilinçli bir fenomenolojik tip olarak gözükmektedir. Bu durum şişirilmiş bireyler için paha biçilemez bir durumdur. Onlar gösteriş ile beslenmeyi tercih etmektedirler.

Şişirilmiş bir egoya sahip bireyler totalde mutsuzluk inşası ile beraberlerdir. Şişirilmiş benliğe sahip her birey hiçbir zaman tatmin olmaz, buna rağmen hep daha fazlası olsun çabasıdadır.

Sebepler ne olursa olsun, günümüzde şişirilmiş benlik duygusuna sahip pek çok bireyin varlığı toplumda söz konusudur. Doğu toplumlarında 'şişirilmiş erkeklik' dediğimiz yapıyı görmek daha çok mümkündür. Ataerkilliğin ve soy bağının devam etmesi erkek çocuk dünyaya getirmekle bağlantılı görüldüğünden erkeğin cinsel organı, şişirilmiş erkeklik için gereken şeyi sembolize etmektedir. Sembol sadece erkeklerde olmayıp aynı zamanda, erkek çocuk dünyaya getiren annelerde de mevcuttur. Şöyle ki: Erkek çocuk dünyaya getiren anne kendini tam anne olarak adlandırmaktadır. Bu durum ise ciddi bir toplumsal erozyon yaratmaktadır. Aynı zamanda toplumsal yapıda uzlaşma ve saygıyla işbirliği içinde hareket etmenin giderek azalmasına neden olmaktadır. Buna karşılık da şişirilmiş benliğe sahip bireylerin artması daha fazla sömürünün ve adaletsizliğin artmasını beraberinde getirmektedir.

Şişirilmiş benlik duygusuna sahip olan bireylerde genellikle gerçekçi olmayan ve sahte bir özgüven oluşmaktadır. İnsan ilişkilerinde bencillik, abartılı bir şekilde kendini beğenme şeklinde yansımaktadır. Aşırı bir benlik duygusuna sahip bireyler, her daim durumu kontrol etme arzusu ile baskın bir karakter rolü oynamaktadırlar. Her şeyin kendi uygun gördüğü bir şekilde yapılmasını isterler ve çevresinde ki bireylerin de kendi melodisiyle hareket etmeleri onlar için gerekli olan şeydir.

Şişirilmiş benliğin, kadın ve erkek ilişkisindeki rolleri belirlemede önemli bir ölçüt olduğu görülmektedir. Erkeğe atfedilen roller, erkekte şişirilmiş bir benlik oluşturmaktadır. Şişirilmiş olan erkeklik de ilişkide kadına karşı bir güç, bir üstünlük davranışı oluşturmaktadır. Bu da erkeğin kadına her türden şiddet uygulamasına ve daha ötesi cinayete kadar uzanmasına sebep olmaktadır. Şişirilmiş erkeklik, kendi bindiği dalı kesen erkekliktir. Kadın cinayetleri de bu şişirilmiş erkekliğin bir ürünüdür. Çünkü şişirilmiş benlik ve erkekliğin yeniden sosyalleşmeyi engelleyici bir rolü vardır. Yeniden insan olmayı

başaramayan bireyler şiddet ve cinayete yönelirler (ki eylemsel olarak şiddet ve cinayetin karşılık bulduğu şey, kendinden güçsüz olan ve savunmasız olduğunu bildiği karşı cinse yönelimle olur). Sevme, kıskanma, namus gibi kavramlar şişirilmiş erkeklikte gerçek anlamını yitirir, bir metafor oluşturur. Şişirilmiş erkeklik bu metaforun izdüşümüdür. Erkeklik cinayet işleyerek, şiddet uygulayarak, eksik yönlerinin farkına varılmamasını ister. Eksik olan birey kendinin keşfedilmesini bekler.

Toplumsal cinsiyet olarak kadın, şişirilmiş erkek rollerini ve bunun sonucunda doğan her türlü şiddeti içselleştirmiştir. Kadınların, erkekler tarafından şiddete maruz kalması ve bu şiddetin ölçüsünü kaçırarak cinayete gitmesinin az da olsa sebeplerinden biri de kadının kendisidir. Kadının erkekte zoru, kavgayı, şiddeti kısmen içselleştirmesidir. Kadın, sevginin yegâne koşulu, erkeğin olmasının en önemli araçsalı olarak buraları tanımlar. Kıskanmak, korunmak, onunla birlikte olmak, var olmak; “hayatın kendisi kavgadır, kavga etmiyorsa erkek değildir” metodolojisi üzerinden geliştirdiği her gündelik argüman, pratik, söylem erkeklerin şiddete var olan yatkınlığını ortaya çıkartıyor, depreştiriyor ve sonuçta erkek, o şiddetle onu sevdiğinin ispatına neden oluyor. Bu durum da erkekte bir bilinçsizlik, şişirilmiş benlik yaratıyor. Erkek de Kaf dağının ardında Zümrüdüanka gibi kendini güçlü, her şeyi yapan, kadınına baskı uygulayan, zor kullanan, kavga kullanan biri haline dönüşüyor. Erkek şişirilmiş benliğiyle “kadın bunu hak ediyor, müstahak, eğer böyle yaparsam severim, namusunu korurum yoksa koruyamam” gibi düşüncelere sahip oluyor. En başta sevgi ilişkileri noktasında baktığımızda kadınların da bu tür erkeklere gittiğini, yöneldiğini gözlemleyebiliriz. Mülayim, naif, sevgiyi şefkatli sözle, ritmik eylemsel olarak ifade eden, entelektüel erkeklerden kadın kaçıyor; daha çok mazoşist, feodal davranışları gösteren, maço ya da bunun benzeri karakterde olan beden ve güç dilini konuşuran erkeklere yöneliyor. Erkeğin sevmesi ve aşk böyle tanımlanıyor.

Şişirilmiş benliklere sebep olan başka nedenler ise küreselleşmenin ortaya çıkardığı hızlı akışkanlık, kentleşme, tam kent kültürünü elde edememe, kentlileşememe, eğitimde istenilen nitelikli dönüşümlerin sağlanamaması; iş ilişkilerinde ve iş ahlâkında ortaya çıkan bozulmalarla sokakların kontrolsüz davranışları üzerinden, mekânların bu noktada alayım olarak bunları çağrıştıracak bir serbestlik ve bir özgürlük sunmasıdır. Hatta renklerin bile baskıcı, zorlayıcı, çarpıcı, göze batıcı (yani canlı renklerin, canlı yapıların kabulünün artması); postmodern olgunun (standart düzenli yapıların değil böyle agresif, birbirini tamamlayan, küçük, etkin, hareketli yapıların kabulünün varlığı) kadın erkek ilişkilerinde de böyle bir

ilişkiyi sanki beraberinde getiriyor. Yani mekânın canlılığı, binaların alabildiğine gösterişli ve devasa güç timsali yapılar şeklinde oluşu erkeklerde de bir hegemonik, güçlülük göstergesine dönüşüyor. Kadın, bu mekânın güçlülüğünün erkekte sembolize olanı, hareketli, canlı, koruyucu, sesi gür çıkan, argoyu kullanan erkek istiyor. Genelde kadın ve erkek cinayetlerinin her birinde (yaş aralığı ne olursa olsun) bu tür ilişkiler akabinde evliliği, sevgiyi ya da aşkı böyle yaşayanlarda daha çok görülüyor. Geleneksel, standart, modern ilişkiler çerçevesinde mantık ve aklın süzgecinden geçen, sevginin onu tamamlayıcısı olan ilişkiler akabinde gelen evlilikler var olsa da çok sınırlıdır. Akışkanlığın, gettolaşmanın, kentleşmemenin, ikincil ilişkilerdeki belirsizliklerin ilişkiye yansması ise şiddet içerek davranışları ortaya çıkartıyor. Toplumda özellikle kadınların, kendine has meslekleri icra edememeleri; işlerinin olamaması ve bu noktada bunları elde edememek ya da elde ettiğinde de yeterli ekonomik güce sahip olamamaları da kadını erkeğe bağımlı hale getiriyor, toplumda erkek bunu güç olarak kullanıyor. Diğer yönden ise, ilişkileri rızayı değil de itaati bir ödev, hak olarak görmek şiddetin ortaya çıkmasına sebep oluyor.

Devlet aygıtları üzerinden şiddeti (aslında en meşru şiddet kullanma gücü kendinde olmasına rağmen), o şiddeti meşru olmaz zemininden kaydırarak hukuk devletinin, hukukun üstünlüğü üzerinden tanımlanacak şekilde (yani karşılıklı denge halinde olmasıyla) göstermesi, erkeğin aşırı güç kullanmadan kaçınan bir yapı olarak görünmesine engel olmuyor. Devlet de aşırı güç kullanan bir yapı olarak görülünce, bunun şişirilmiş erkeklığe yansması ciddi sıkıntı yaratıyor. Çünkü polis-devlet mantığıyla polisin olaylarda kamu adına, güvenlik adına, toplumsal düzen ve istikrar adına güç kullanma yetkisini anayasal çerçevede kullanmayıp şiddeti bir keyfiyete dönüştürerek kullandığı, yasanın belirlediği değil; bir memurun kendini devlet olarak tanımlayıp adeta devletin vazgeçilmez tanrı eli gibi görüp şiddeti orantısız kullanması; onu ne kadar orantısız kullanırsa ‘devletin o kadar güçlü olduğu’ savından hareket ederek uygulaması, erkeksi şişirilmiş yapılarda kadına karşı şiddeti şişirilmiş şekli ile kullanmak, mübalağa cenk olacak şekilde uygulamak adeta bireyin kendini keşfetmesi, varlığını yeniden tesis etmesi ve toplumda kendini ispatın bir arayışı olarak ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Gücü en iyi kullanacağı yer, en yakınında kendine itaat etmeyen, itaat etmeyi beklemeyen kadında kullanıyor fakat süreç içerisinde şiddet kullanma ölçüsü tanımlanamaz hale dönüşüyor. Kadının daha önce erkeğin kendini korumak, var etmek için istediği güç gösterisinin şiddeti sonra erkekte bu telafi edilemez, dönüştürülemez bir megalomanik yapıya dönüşüyor. Kadın önce korumak eylemiyle ‘erkek olmasını zorlayıcılık olarak beklediği şey’ de erkekte şişirilip patlayınca kadını da yok eder

noktaya geliyor. Kadının iyi niyetli, güçlü olsun, zorlasın, korusun, zapt etsin beklentisi erkekte süreç içerisinde yeniden sosyalleşme imkânı olmadığı için şişirilmiş genetik bir yapıya dönüşmeyle birlikte kadını yok eden, kadını öldüren bir noktaya ulaşıyor. Kadının insani olarak, erkekte istediği sembolik değerlerin zamanla erkek tarafından kadının sonunu hazırlayan bir eylemselliğe dönüşmesi gözlenebilen bir olgudur.

Alternatif aile türleri içerisinde özellikle geleneksel ve muhafazakâr aile anlayışı aileyi korumak adına sıkı bir kontrol altına alma süreci ile işlevini yerine getirdiğinde, ailede bir kültürel boşluk yaratmaktadır.

Aile temel tamamlayıcısı, neslin devamını sağlamaktır. Ailede kuralların ve işlevlerin belirleyiciliğini, kültürün katılığı değil esnekliğinin ilkeselleşmesi ve prensip haline dönüşerek akışkan belirleyiciliği ‘tamamlayıcılık’ olarak tanımlanmalıdır. Ailenin anlamını ve devamı çizgisinde sürdürülebilirliği buna bağlıdır.

Türkiye gibi gelişmekte olan, modernliğin yerleşik olduğu yerlerde ya da Z kuşağı dediğimiz gençlikte, bekâreti ortadan kaldırma eylemini bekâreti tamir etme (diktirme) olayıyla güncelliyorlar, kendini yeniden var ediyorlar ve ispatlıyorlar. Aslında namus adına yapılan işlemler, bekâretin gitmesinin önemi ya da bekâreti önemsedikleri için değil, diktirmek bekâreti önemsizleştirmektir. Bir kısmı bekâreti ortadan kaldırarak önemsizleştirirken, bir kısmı da toplumsal zorlayışın, ayırt ediciliğin önemini ortadan kaldırma noktasında diktirerek önemsizleştiriyor. Kadınlar “İşte al” diyor, “Madem bu kadar önemliyse istediğimi yaptım, sana da bu!...” diyor. Gerçek tam olarak böyle midir? Gerçek tam olarak bilinmezliklerle doludur ancak yaşanan nesnel algı böyle çözümlemelere imkân tanımaktadır.

Bekâretin, ailenin sıkı ilişkilerle ve varlığıyla hatta ilişkilerin gündelik devamıyla bir araya gelişlerle doğrusal bir bağı var. Aileden uzaklaşmanın, ilişkilerde de süreç olarak ıraklaşmayı, ailenin baskısını, kontrolünü azaltıyor. Ailenin sosyal, bireysel kontrolü gevşiyor. Ya da bekâretten kurtulmasını, ailenin namus kavramıyla sana yüklediği bu değeri azaltıyor. Aileyle gündelik ilişki akşam evine dönüp anne babayla aynı ortamı paylaşmak ve ailenin gündelik faaliyetlerinde bulunmak bu noktada çok önemli bir belirleyici etken oluyor. Aileyle birlikte ve ondan uzakta yaşamak, beden koruyuculuğunu, bedene dokunmayı, bedeni göstermeyi önemli ölçüde kolaylaştırıcı ya da zorlaştırıcı rol oynuyor. Bu durumda insanın karşı cinslerle ya da cinsel yönelimine göre hemcinsleriyle yönelimini basitleştiriyor,

sıradanlaştırıyor, bedeninin metalaşmasının önünü açıyor. Bu da metalaşarak normalleştirmeyi sağlıyor. Normalden alıkoyan ailenin o misyonu ile geleneksel değerlerle sana yüklediği rolde saklıdır. Çünkü kızlık ya da erkeklik statülerinin kazanılmış ve edinilenleri sürekli hatırlatılması, sürekli bu konuda bir kontrol ya da bilinmeyen ancak hissedilen bir manevi kontrol oluşturmaktadır. Ailede baskıyı ille de her gün dile getirmek gerekmiyor, olayları ve olguları anlatmak da aile içinde bir baskı oluşturuyor. Örneğin, bir komşuda olan olumsuz olayları anlatmak bile senin metalaşmadan uzak durmana, özellikle karşı cinsle yönelmeden uzak durmana neden oluyor (bu durumu üzerine giydiriyorsun). Hiç konuşulmazsa bile bu baskı aile içinde hissediliyor. Çünkü ailenin misyonu, manevi varlığı, buldukları konum, yaşam tarzları ve yakın ebeveyn ilişkileri, mahalle kültürü onun oluşturduğu çevresel baskı seni bir kontrol mekanizması ile kuşatıyor. Örneğin, sokakta derlenip toparlanmak zorunda kalıyoruz. Bu muhitin aile ile bağını sağlayan uzaklığı... Aile, mekân, zaman aralığı da ilişkilerde çok belirleyicidir.

Aile yalnız bunu çok kapalı ve baskıcı yaparsa da anamoliler, patolojiler oluşuyor. Yani normal Türk aile yapısı içerisinde olaylar değerlendirilirse normal dediklerimiz geçerlidir. Aile bunu çok gevşek ya da çok baskıcı yaptığında da anamoliler oluşuyor. Genelde gevşetici ya da önemsizleştirici roller ailenin tavrında, düşüncesinde, eyleminde varsa çocuğun bilinci ile de doğru orantılı meydana geliyor. Fakat şunu görüyoruz ki; kapalı ve baskıcı, birincil ilişkilerin hâkim olduğu, değerlerin bu noktada kuşatıcı ve zorlayıcı olduğu noktalarda ailenin o değersel konumları çocuğu daha kolay yanılsa itebiliyor.

Gereğinden fazla gevşek ve rahat bırakan ailelerde, sorunun ailenin genç bireyleri üzerindeki olumsuz tesiri ortaya çıkıyor. Yani depresif, patolojik, anomali, suç vb. sapma, sapkınlıklar gibi şeyler konsolide edilebiliyor. Ama baskı, zorlayıcılık, kontrol, kuşatıcılık varsa patolojik durumları, anomalik durumlar, psikolojik yarılmalar, duygu açıklığı, davranış agresifliği ortaya çıkıyor. Burada bipolar yapılar, iki kişilikli yani dışarı gidince açılan, çift karakterli kişiler ortaya çıkabiliyor. Gereğinden fazla rahat davranış sergileyen çift karakter değil ama normal karşılanacağı düşüncesiyle böyle şeyler yaşandığında, yaşayan çocuklarda bir olumsuzluk, kişilik kaybı, sapma çok nadir oluyor. Ya da bu sapma tedavi edilir, kabul edilebilir nitelikte oluyor. Öbüründe bu öznelik ciddi sıkıntılara ulaşabiliyor.

Ailenin her iki tutumunda da çocuklarda ya da ailenin fertlerinde aileye karşı intikam, ders verme şiarıyla tepkisellik ortaya konabilmektedir. “Siz böyle yaparsanız ben de böyle yaparım.” diyor. Kişilik oluşturma restleşmesi dediğimiz, “ben bir bireyim” anlamlandırması

yapılmaktadır. Gereğinden fazla özgür bırakılanın ise önemsenmemenin ortaya çıktığı, sıradanlığın restleşmesi veya farkındalık yaratmanın tamamlayıcısı olarak anlamlandırma yapmaktadır. Her ikisi de kendi kişiliğinde eksik olan noktaları tamamlamak, bir birey olarak kendinin farkına varılmasını, ailesinin baskıcı ya da aşırı özgür bırakmasının onda bir zafiyet, bir eksiklik yarattığının farkına vararak onu tamamlamak için böyle bir eylemde bulunmak zorunluluğu üzerinden eylemselliğe giriştiği makul kabul edilebilmektedir.

Aslında bugünkü kadın cinayetlerinin büyük oranda ortaya çıkma, çoğalma ya da görünürlüğün artması sebeplerinin en büyük belirleyicilerinden birisi Türk aile yapısı ile alakalıdır. Türk aile yapısının (özellikle genç kız ve genç erkeklerin yetişme evresinde) demokratik, özgürlükçü, cinsellik eğitimi de kapsayan bir tutum sergilememektedir. Bu konuda hoşgörü mevcudiyetinin yetersizliği ise kız erkek ilişkilerinin saklı, gizli, yalana, entrikaya, numaradan ayarlanan söylev ya da eylemlerle gerçekleştirilmesine neden olmaktadır. Genellikle evlilik öncesi ilişkiler süzgecinde, böyle ilişkiye alışılması ile birlikte ahengin evliliğe dönüşmesi ya da ilişkinin ilerlemesi dönemlerinde erkek güveninde ortaya çıkan ve karşılıklı zedelenmeler, ilişkiyi oluşturan evliliğe dönüştürmeden şiddete dönüştürmektedir. Yani ilişkinin evliliğe dönüşmesi veya birlikte yaşamayı kapsadığı dönemlerde kadının farklı da olsa evlilik öncesi gerekçeler sunarak yaptığı ve karşı cinsle gerçekleştirdiği pratikler şiddetin ve ölümün kadında işaret fişeklerini oluşturmaktadır. Erkek özellikle gerekçelerin kendinde yarattığı tesiri kadınlara bir önceki dönemde (bizzat ikisi) kurgulayarak aileyi kandırma, aileyi aldatma ve aileyi yanlış yönlendirme oluyor. Kadınlara bir araya gelip yaşama ve konuşma gerekçeleriyle benzer özellikler taşıması üzerinden; kadının gerekçesi birincisi ile aynı olmayıp gerçek bir olay olsa da erkek bu söylem ve eylemi kadının kendisiyle kurguladığı ve aldatılma, yanlış yapıma ya da en önemlisi namusa helak getirme gibi değerlendirebiliyor. “Bana da bu yapılır mı, beni de aldatabilir mi? Benimle yaşadığımı şimdi başkasıyla yaşıyor” düşüncesi erkek şiddetinin çıkmaz girdaplara dönüşme başlangıcını oluşturmaktadır. Kadının kurgusunun ya da gerçek yaşam pratiğinin devam ettiği süreçte belli gerekçelerle izin, gezme, pazara gitme ya da sosyal bir aktivitede bulunma sürecinde ortaya koyduğu her masum gerekçe dâhil istekleri erkek tarafından ‘beni aldatıyor’ yargısını oluşturabilmektedir. Erkek, “kadın beni kandıramaz, aldatamaz, bana böyle şey yapamaz” mantığıyla kendi tutarsız gerekçelerini derinleştirip kadından hesap sormaya varan bir fikri dönüşümü tesiriyle, özellikle evlilik öncesi ilişkilerde ve birlikte yaşama ilişkilerinde ortaya çıkan cinayetlerin temel gerekçelerini oluşturabilmektedir. Türk aile yapısı özellikle kız çocuklarının bir erkekle buluşmasını namus ve günah cinsiyetçiliği üzerinden tanımlamak da

bu noktada mümkün olan toleransı göstermeyerek çocuklar yetişmektedir. Buna toplumsal baskı ve dini baskı değerlerin tahakkümünü eklediğimizde karşımıza ciddi bir karışık ilişkiler çıkmaktadır. Her gün kendisiyle tecrübe edilen olayın, erkek kurgulayanı olduğu için benzer yanlışların yapılabilme olasılığı erkeği cinayete yöneltebilmektedir. Türk aile yapısında kız çocukları yukarıda izah ettiğimiz bu genel durumu, kısmen anneye ya da kız kardeşe paylaşırsa da annenin ve kız kardeşin evlilik öncesi ilişkiye ya da birlikte adaptasyon dönemlerine gösterdiği hoşgörü ve tahammül oldukça sınırlı olabilmektedir. Kızların yaşadığı tüm duygusal ve cinsel ilişkileri anne ve kız kardeşleri tarafından az ya da çok bilinmesi, kendi varlığını sürdürmesi ve erkeğe karşı gelmesinin ona tabi olmamasının bir gerçek faktörü görülmektedir. Süreç içerisinde kardeş ve anneye çıkan çatışmalarda, kardeşin ya da kızın yaşadığı bu gizli ilişkinin deşifre edileceği söylemi ya da kıza karşı yaşadığı ve paylaştığı ilişkinin anne ve kardeş tarafından ona bir tehdit, sopa ve baskı aracı olarak kullanılması durumu kızın bu ilişkide önemli şiddet ve cinayet dayanaklarını oluşturabilmektedir. Kız çocukları genelde, bu durumu kısmen anneye paylaşırsa da annenin de göstermiş olduğu hoşgörü, tahammül ya da izin derdi kız çocuklarının erkek arkadaşlarıyla ya da özgürlükçü anlayışa dayalı, serbest bedenine cinselliğini tanımlayacak davranışlardan kopuk hatta çoğu zaman sancılı olabilmektedir. Anne, zaman zaman kızıyla çatıştığında bu durumu kızına karşı koz olarak kullanmakta ve bir tehdit unsuru olarak sopa gibi elinde tutmaktadır. Bu da farklı bir karşıtlık yaratarak kızın annesine de yalan söylemesini, annesinden de kopmasına neden olmaktadır. İlişkiler sarmalı kadını erkeğin korumasının bir ürünü, onun himayesinde, onun korumacılığında gelişen bir ilişkiye dönüştürmekle birlikte böylelikle kadının kişiliği tamamıyla kaybolmakta ve gittikçe erkeğe ipotekli hale gelebilmektedir. Kadınlar, erkeğe karşı bir yönelim, bir düşünce, bir tarza yönelirken; ona güvenen, ona yaslanan, ona dayanan düşüncesiyle hareket etmektedirler. Kendi cinsel tebliğlerini ve isteklerini, arzularını ve dürtülerini erkeğin gölgesinde, onun izni onun rızasıyla var edebilmektedirler. Süreç içerisinde, böyle tek yönlü bir ilişkide bir sönümlenme oluşabilmektedir. Erkek kadındaki sönümlenmenin gerekçesini kadınların daha önce, kendisiyle tecrübe ettiği gibi bir başka erkekle yaşayabileceği şeylere dayandırıp bunun kaygısını derinlemesine hissetmekte, sinirlenmekte ve böylelikle erkek cinayete ya da şiddete yönelmektedir. Şiddet, kadını kendinde alıkoymanın bir aracı olarak erkek tarafından hatta yöntem olarak içselleştirmekte, kabul görmektedir. Hatta inançlarımız, değerlerimiz, törelerimiz ve davranışlarımız kadın-erkek ilişkilerimizi bize böyle öğretmektedir. Aile yapısında kısmi değişmeler olması, yapıyı geliştirme noktasında ailenin çocuk yetiştirme üzerine eğitime tabi tutulması gerekir. Çocuğun en azından, ilkökul ve ortaokul gibi temel eğitim sıralarında ‘cinsel eğitimi’ üzerine

toplumun ve çağın gereklerine, Türk aile yapısını da ciddi oranda sarsmayacak şekilde geliştirilmesi, değiştirilmesi ve dönüştürülmesi bir zaruret olarak görülmektedir. Çünkü bu durum böyle devam ettiğinde, kadın-erkek ilişkilerinin tamamlayıcılığını ve ahengi ortadan kaldırarak cinsiyetçi bir yaklaşım üzerinden baskıcılığa dönüşme hali devam edecektir. Aynı zamanda ilişkileri daha uzun yıllar tartışmalı hale getirme durumunun devamı sağlanacaktır.

İrade Engellilik ya da Sosyal Engellilik Kavramı Üzerine

Bireyin sosyalleşmesinde ortaya çıkan, irade koymanın önüne toplumun getirdiği engelleri ya da bireyin bunu kullanarak kendini, daha kolay konforlu yaşama, insani çabalardan uzak; amaçlarına basit, kolay, ucuz ya da hak etmediği bir şekliyle yaşamasından kaynaklanan bir engellilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişi kendi amacını gerçekleştirmek, ihtiyaçlarını karşılamak; düşünce davranış ve duygularını oluşturma noktasında çaba sarf etmek, çalışmak, başarmak, kazanmak, uğraşmak, didinmek ve bunu sürekli artan oranda yaşına, konumuna, mesleğine, beklentilere uygun olarak artırarak devam ettirmek gibi bir nesnel durumla karşı karşıya olması gerekirken; durumu, kötüye kullanmak ya da kendi lehine basit bir şekilde kullanarak bundan çıkarımlar elde edip sosyalleşmeyi tamamlayamaması ciddi bir irade engellilik kavramı ile açıklanabilir.

İrade engellilik, bireysel irade ve genel irade (yani toplumsal iradenin) oluşması noktasında her iki aşamada da karşımıza çıkabilir. Ama daha çok, iradenin engellenmesi toplumun, bireyin yaşamına sağladığı olumlu katkılar dikkate alınarak ortaya çıktığı görülür. Burada toplumsal bir varlık olan insanın, bu toplumsallığın faydalarını tespit etmesi ve bunu bazen zekânın, bazen kurnazlığının bazen de başka faktörlerin yardımıyla öğrenerek ya da başka tesirler altında gerçekleştirme işidir. Açıklayacak olursak: “Özellikle insanlar sınava çalışıp başarmak yerine, kolaycılığa kaçıp bir başka arkadaşının özetini kullanmak ya da sıranın üzerine yazmak, grup oluşturmak ya da (son dönemlerde) pandemi ile uzaktan eğitim noktasında başkalarının yaptıklarının aynısını kopyalayıp yapma işi” olarak açıklayabiliriz. Bir başka örnek olarak da o işin uzmanı olan kişiyi yanına alarak onun üzerinden sınav yapmak, kendi öğrenmesi yerine bu ve benzeri tercihlerde bulunmayla ciddi anlamda bir irade engelliliği oluşturabilmektedir. Günümüz toplumlarının belki de karşı karşıya kaldığı en önemli temel sorun burasıdır. Çünkü her bir insanın, istisnasız, bu ve benzeri irade engelliliği kavramı üzerinden kendini engellemesi; basit, kolay, ulaşılabilir hedefler koyarak sosyal gerçekten kopması; toplumların sorunlarını, kalkınmasını, sürdürülebilirliğini, bir arada yaşamasını, gelişmesini ciddi anlamda olumsuz etkileyen bir faktördür. Bir diğer sonuçları da

toplumsal çözülmeye, toplumsal dağılmaya ya da toplumların birbirine karşı ilgisini gerçek olandan uzaklaştırıp silüetler üzerinden oluşmasına neden olmaktadır. Daha çok ikincil ve üçüncül ilişkiler, sarımtırak beyazımsı davranışlar gelişmesine sebep olmaktadır. Bu da toplumun daha çok değerlerini aşındıran, toplumun ideal olan ülkülerine ulaşmasını engelleyen ve geciktiren etkenlere yol açmaktadır. Gerçi, toplumsal değerler de süreç içerisinde öyle bir noktaya geliyor ki, insanlara kendi iradesini kullanarak engelleri aşması, karşılaştığı çevresel, bedensel ya da zihinsel süreçleri açma geliştirme noktasında yol göstermekten ve değerlerden uzaklaştırıyor. Adeta, değerleri koruyan, çalışan, üreten insanların aptal ya da gereksiz olduğu kanaatini toplumda yaygınlaştırmaya başlıyor. Teknolojinin gelişmesi kısmen buna tesir edebilir. Ama bu daha çok duygu, düşünce, değerlerin bu yönde kanalize edilmesine neden olmaktadır. Bunlar gibi, irade engelliliği kullanan insanların başarılı gözükmesi, başarması, makam mevki, iş, para konusunda birtakım şeyler elde etmesi, diğer insanların da çalışmadan kazanmasına sosyal engelli davranarak bu engellilik üzerinden kendini var etmesi; bireyi engelleyerek yeteri kadar bedenini, organlarının aktivasyonunu eylemselliğinden alıkoyarak amacını gerçekleştirmesine neden olmaktadır. Bunun tersi durumlarda toplumsal ket vurma negatif yüklemelerde bulunma gibi benzeri davranışlarda bireylerde sosyal ve irade engellilik yaratabilmektedir.

Dünün-bugünün bilgisiyle geleceğin bireylerini yetiştirmek maksadının güncel okuryazarlığı olan eğitim, bir yandan geleneğin icadını yaparak çocuklarımızın gündelik pratiklerini yeniden tanımlamamızı sağlarken diğer yandan bilgi, bilim ve teknoloji okuryazarlığı üzerinden geleceğin toplumunu oluşturacaktır. Eğitim, kurgulamamızın okuryazarlığını oluşturur. Bilginin bir sektör olarak teknolojik değişme ve gelişmeyi temellendirilerek, bilgi toplumunun inşasını sağlamasının yöntemi ve yoludur.

Eğitim, yaşadığımız sanayi toplumunun, sanayi sonrası toplum yaratmanın bireyciliğine götürmektedir. Bireycilik sosyolojik anlamda kumdan silisyum üretmekle yetinmeyip, kumu alıp çiplere dönüştürmenin projesinin tamamlayıcısıdır. Sosyolojik bilgisayarları yaratıyoruz. “Kumda kum, camda kum, bilgisayarda kum.” Değişen ise sosyoloji ve onun bilgisidir. Sosyolojik bilgi en büyük zenginliği yansıtır. Bu yansıtmının anahtarı ise sosyoloji eğitimi almaktır. Toplumsal açıdan her yönüyle zengin olmanın gayretini hep birlikte sosyolojik bilgiyle tamamlamalıyız.

Düzenli (Düzeyli) Engellilik

Düzenli ya da düzeyli engellilik toplumsal yapı içerisinde yapının unsurlarının ihtiva ettiği ve farklı düzeyde gerçekleşen engellilik kavramı olarak tanımlanan düzeyli engellilik özellikle bireylerde, gruplarda, topluluklarda, birçok sebeple gerekçelendirerek, çalışmama, yetenek ve zekâsını yeterli düzeyde kullanmama durumudur.

Kavga ve Sosyalleşme

Kavga, özellikle geleneksel toplumlarda sosyal kontrolün yüksek, kapsayıcı ve kuşatıcı olduğu yerlerde bireylerin toplumsallaşmasının en önemli tamamlayıcısıdır. Kişi cemaatlerde, tarım ilişkilerinin egemen olduğu yapılarda ya da bu ilişkilerin benzerinin gerçekleştiği ve olanaklarının olduğu kent topluluklarında statü elde etmenin, var olmanın kendinde gerçekleştirilmenin tamamlayıcısıdır. Gettolarda, gecekonduarda, cemaat ilişkilerinin egemen olduğu, varoşlarda kapalı toplum özelliği gösteren cemaat toplumlarının yerlerinde, saçaklanma bölgelerinde, gettolarda yaşayan bireylerin varlığının inkârına yönelik her türlü zorlayıcı ilişki biçimini kırmanın, bireyin toplumsal statü elde etmesinin ve rollerinin tanınmasının altyapısı olarak tamamlayıcı bir rol oynamaktadır.

Kavgayı aynı zamanda, süreç olarak hiçbir değeri olmayan ya da değerler aşınması gerçekleştiren; boş teneke gibi dediğimiz akli ve fitrati ilişki ve özelliklerinde yeterli niteliklere sahip olmayan insanların da yaptığı bir meşgale, iş olarak tanımlamak mümkündür. Fakat bu da azınlıkta belirleyici olmamasına rağmen toplum da bu değerler aşınmasına uğramıştır. Kendini bu aşınma üzerinden boşlukta hisseden savrulmuş yapıların da kavgayı, kendini tutunma çabaları olarak yaptığı muhakkaktır. Onu da dikkate almak gerekir diye düşünüyorum.

Dünyayı kazandıklarını hesap edemeyenler yapar; kaybedeceklerini hesap edemeyenler yıkar. (Yani farklılar, çılgınlar, normal olmayanlar yapar; garipler, normaller yıkar.)

Yaratıcının hayrına yapılanlar onun tarafından korunur. Eylemselliği, önemli toplumsal kabul gören bir gerçektir. Fakat esas mesele, yaratıcının yaptıklarının hayrına olduğunun ölçüsü gerçeklerinin esasını gözden uzak tutulmamalıdır. Yani bireyin ya da bir topluluğun yaptığı davranış, düşünce ya da aktörel eylemlilik, teolojik bir dayanağa vararak kabul görse de: “Bu kabul yaratıcının evrensel yararına mıdır?” sorusunun diyalektiği mutlaka gözetilmelidir.

Sol Ahmaklık

Toplumsal gerçeklikten kopuk, ideal bir sol söylem üzerinden olayları ve olguları analiz eden teoriperverlik üzerinden görüş belirtme, fikir analizi yapmak, ne yapmalı pratiğini kendi çıkarlarının olmazlığı ve vazgeçilmezliği üzerinden anlamlandırmaktır. Ya da ben daha dürüstüm, bu olmazsa olmaz savunuculuğu yapmak; insan hakları, demokrasi, özgürlük eşitlik ve adalet kavramlaştırmasının çıkmazlarını ideal bir söylem olarak dile getirerek toplumsal gericilik ya da ilkel milliyetçiliğe etnisite vurguncu çıkarına dolaylı arka çıkmak veya tam tersi sosyal gerçeklikten koparak kapanmışlık sendromuyla dar, hizipçi, sığ söylemi yerine getirenler katı ideolojik yargıların söylevi üzerinden kendi varlığını tescil edenlerdir.

‘Az gelişmişlik ya da gelişmekte olma’ sendromunun gerçeğini siyasal gerçekliğe dönüştürerek sol bentler oluşturmak, toplumun doğal değişimini engelleyecek söylemlerle değişimin doğallığını kabul etmeyenlerdir.

Dünyayı sol pencereden doğru okumamak; kişiselleşmek, ideolojik yargılardan kurtulmak, yetmezliğin cenderesinde ahkâm keserek, devrime karşı hizmet edecek söylem ve eylemselliğe çanak tutmaktır.

İstikbalinin peşinde koşarken mübalağa edercesine radikalleşmek, kendi gerçekliğini toplumun gerçeğiymiş gibi sunmak ve toplumsal hassasiyetleri kaşıyarak sol gerçeği küçük düşürmek de ideolojik söylemden kopuk ancak en büyük ideolog gibi davranmaktır. Yoksulun ve emeğin karşı cephesi ile gizli işbirliği yaparak, bilerek solun iktidarını ya da iktidara gelmesini engelleyen tavır ise en iyi solculuk ve özgürlükçülük dürüstlüğü imajı ile yarattığı aymazlık durumudur.

Mekânın üretimini yapamayanlar, topluma yabancılaşmış ve meta etiğinde yeni bir şey öğrenmeyenler, okumadan her şeyi bildiğini zannedenler, papağan gibi sabiti tekrarlayanlar, çağı-zamanı ve mekânı kavramayanlar da verili mekânları kendi ve patronaj ilişkilerinde kullananlardır. Tabii bütün bunların da teorik izahını, pratikte birer karşılığını bulmak ise zihinsel yeteneğimizin tanımlamalarının olmasına özen göstererek dikkat etmeliyiz.

Toplumun ortak değerlerine itici, kaba saldırıyı solculuk olarak sunmak, kendi çıkarlarını gizleyerek hakimiyetperver olmak, toplum savunuculuğu yapmak, abartılı ve gereksiz alınganlığına kapılmışlık hissiyatıyla tutum geliştirenlerdir. ‘Ben olmazsam her şeyin

sonu olur' düşüncesinin vazgeçilmezliklerini ikame etmeye çalışan anlayıştır bu. 'Sade ben' anlayışının tezahürünü solcullaştırarak bakıştır. Kendinden başka kimseyi de solcu kabul etmeyendir.

Krizin toplumsallaştığı, ekonomik geriliğin ve adaletin sınırlandırıldığı koşullarda da bireysel ve ailesel yoksulluk kolaylaşmakta ya da öncelikli olarak gerçekleşmektedir. Dolayısıyla bireyler ve kitleler yoksullaştıkça toplumsal bağı da zayıflıyor. Bir sosyal izolasyona zahir oluyor. Bu durum, sınıfsal bilincinin gerilemesine sebep olarak bir 'kültürel değişime' tabii tutulmasına neden olmaktadır. Bu kültür kalıcı hale geldikçe, 'yoksulluk kültürüne' dönüşüyor. Bu somut durum, bireyleri kendi gerçekliğinden kopararak üretmeyen, dayanışmayan, paylaşmayan bireyler haline dönüştürüyor. Kısacası, yeniden sosyalleştirerek bireyi bir yandan da yalnızlaştırıyor. Dolayısıyla kendi gerçekliğini kaybetmiş, üretmeyen ve bir üretim aracının ilişkisinden kopan bireyleri yönetmek, yönlendirmek, gütmek ve hatta 'sürü psikolojisine' sokarak bu durumu değiştirmek de 'siyasal mühendisler' tarafından kolaylaştırılmakla mümkün olmaktadır.

'Toplum yapısı' analizlerinde, tamamlayıcılık konusunda söylenecek sosyolojik yaklaşımlardan birisi (hatta önemlilerinden birisi) aynı benzer yapıların entegrasyonu tamamlayıcılığı ortadan kaldırır ve toplum yapısını bozarak çözülmesini sağlar. Katı disiplinler grup ve yapılar görünürde aynı bileşen ve unsurlardan mütevellit olduklarından uyumlu gelişmeyi sağlar gibi tanımlanabilir. Ancak bunu sosyolojik tahlile tabii tuttuğumuzda ise böyle olmadığı aşikardır. Örneğin, askeri yapılarla tarikat tipi yapılar aynı bileşen ve faktörler üzerinden benzer yapılardır: katı disiplinli, hiyerarşik kurallar üreten özellikler olarak birbirine benzerler. Bu gibi benzer nitelikler, onların birbirini tamamlayacağı ve toplumsal yapıyı ileriye götürebilir iddiasının geçerliliğini ortadan kaldırdığı gibi bu tür benzer örgütlülük nitelikli yapıların entegrasyonu, teması, iç içe oluşu önce kendi yapılarını sonra da toplumsal yapıyı son tahlille bozar. Bu nedenlerden ötürü, benzer örgütsel yapıların, grupların tamamlayıcı olması adeta imkânsızın mümkünü gibidir. Tamamlayıcılık, 'naif olanın üretimini' sosyalleşmeyle, yeniden zaman ve mekâna göre düzenliliği ve sürekliliğiyle oluşan bir entegrasyonu içerebilir. Yapıların etkileşiminin toplumsal tamamlayıcılığı, yapıların işlevlerinin toplumsal normal ve anormal olanın kabulüyle, algının sembolik yönetimi üzerinden siyasal katılımın analizleri ile sosyolojik tahlilinde yatmaktadır. Kurumlarda her şey var. Ancak hiçbir şey tamam değil. Böyle olunca da toplum sistem olarak kendini gerçekleştiremiyor. Toplumun gerçekleşmesi için öncelikle toplumun tamamlanması gerekir.

Tamamlayıcılık aynı zamanda, ‘öncelikle toplumun kendini gerçekleştirmesi gerekliliğinin’ sonucu olarak var olmanın sebepleri arasında her şeyin var olması sürecidir.

Kör Benzerlik

Bir düşünce, davranış ya da değer kendini üstün ya da önemli atfederken; karşıt alandaki eksiklikleri, zaafı ya da olumsuzlukları kullanarak izah yolları oluşturduğu savların aslında kendinde mevcut olandan hareketle tespitidir. Aslında zıddında var olan olumsuzlukların kendinde de var olma halinin izahıdır. İdeal ve doğru olanı açıklarken kusurların tespit edilme halidir. Kendimizde, mevcut olanın diyalektiğini sembolik olarak anlamlandırılmasıdır. Başkalarında var olan eksikliklerin bilgisinden ve elinde kendinde var olanın tespitinin yapılarak ideale ulaşma halidir. Kendini tamamlamanın akli çıkış yoludur.